

Motion till riksdagen

1987/88:Sf45

av Göran Ericsson (m)

med anledning av prop. 1987/88:171 om reformering av den allmänna försäkringens efterlevandeförmåner m. m.

I propositionen föreslås förändrade regler för efterlevandepension syftande till att avskaffa det livsvariga familjeskyddet för efterlevande vuxna utan barn. Den tidsbegränsade omställningspension som i stället föreslås avses gälla personer under 65 år. Av alla efterlevande är två tredjedelar över 65 år.

Övergångsreglerna är skärpta för åldersgruppen 45–60 år jämfört med förslaget 1983/84. För dessa har pensionsamordning införts från 65 år till skillnad från förslaget 1983/84. Åldersgränsen föreslogs i pensionskommittén till 45 år, i propositionen 1983/84 till 50 år och nu föreslås 60 år som gräns för huruvida kvinnor kommer att drabbas.

Pensionsberedningens förslag, såsom det presenterades i ett pressmeddelande den 24 juni 1987, hade över huvud taget ingen åldersgräns. Det nuvarande förslaget är ett resultat av att den moderata partistämman hösten 1987 i Malmö bl. a. uttalade: "Det är särskilt viktigt för kvinnor som redan är pensionerade eller nära pensionsåldern att varje form av försäkring skall undvikas."

Ett nytt system för familjepensionering bör tillgodose följande grundkrav:

- Ett tryggt efterlevandeskydd för vuxna med och utan barn skall finnas.
- Rättssäkerheten måste tryggas — "intjänad" pensionsrätt måste finnas kvar.
- Övergångstiden måste vara lång och rätten till efterlevandepension också gälla när man blivit över 65 år. Det är i hög grad då pensionskyddet behövs.
- Förutsättningarna för att till överkomliga kostnader bygga upp ett kompletterande privat försäkringsskydd skall garanteras.
- Pensionssystemet måste ta hänsyn till att barn behöver sina föräldrar. Barnavårdande arbete får inte diskrimineras. Omsorg om familjen skall inte bestraffas på gamla dar. Familjen måste ha en existensmöjlighet även i ett framtida samhälle.
- Man skall kunna leva på sin lön, men också på sin pension, även om man är en gammal kvinna.
- Spelreglerna och förutsättningarna skall vara så fasta att människor kan planera sina liv. Tillämpning av ett behovsresonemang är artfrämmande för ATP-systemet, som införts såsom ett inkomstrelaterat system för tilläggspension. Det är i så fall ett argument mot ATP som sådant.

Inkomst- och arbetsmarknadsvillkor är inte lika för kvinnor och män. Det är tveksamt om jämställdhetsaspekten kan åberopas som ett skäl för att avskaffa efterlevandepensioneringen. Däremot är det ett skäl för att genomföra samma regler för kvinnor och män.

Förslaget 1983/84 avfärdades av moderata samlingspartiet bl. a. med att det var ett grundskott mot familjen. Den kritik som moderata samlingspartiet framförde mot förslaget 1983/84 är fortfarande relevant:

- Kvinnornas bevisligen större hem- och barnansvar.
- Barnens behov, som inte alltid får bäst av bådas heltidsarbete.
- Försämringen av familjeekonomin minskar utrymmet för fler barn, vilket får negativa effekter på hela ATP-systemet.
- Försäkringsdomstolarnas skönsmässiga, väsensfrämmande prövning.

Expertbedömningen hos RFV är även att kritiken från 1983/84 fortfarande är relevant, eftersom förslagen i huvudsak liknar det som regeringen presenterade för 4 1/2 år sedan. Kvinnors situation på arbetsmarknaden har inte i någon större utsträckning förändrats sedan dess. Omkring hälften av kvinnorna deltidsarbetar.

Kvinnors genomsnittliga ATP-poäng framgår av nedanstående tabell:

Tabell

Genomsnittlig pensionspoäng för kvinnor

År	Poäng
1980	2,67
1981	2,48
1982	2,39
1983	2,37
1984	2,50
1985	2,52

1986 räknas på 1987 års taxering, som blir färdig 1988 och ännu ej är tillgänglig.
Källa: RFV

Det är således en bra bit kvar innan kvinnor klättrat upp till 1980 års nivå, som var den högsta. De senaste fem åren har ökningstakten varit knappt 0,01 poäng/år. Jämställdhet mellan könen synes med den utvecklingen inte kunna uppnås förrän långt fram i tiden.

”Om inte rättvisa och skäliga övergångsregler kan konstrueras — vilket i och för sig hade varit möjligt om ett helt annat angreppssätt valts — är detta ensamt skäl mot en förändring”, skriver samma experter hos RFV. De avvisar förslaget.

Ställningstagande till pensionsreglerna borde göras vid samma tillfälle för män och kvinnor, när samtidigt ställningstagande kan ske när det gäller 15/30-årsreglerna, delning av ATP-poäng samt inte minst utformningen av avdragsrätten för pensionsförsäkringar. Mycket god tid borde ges för förslagets remissbehandling, som bör vara mycket bredare än den föreliggande, omfatta kvinnoorganisationer samt ge tid och möjlighet för den demokratiska processen inom partierna.

Risken är emellertid uppenbar att ATP-systemet snart inte längre kan garantera en pensionstrygghet som står i skälig proportion till tidigare inkomster. Det är i hög grad mot den bakgrunden propositionen får ses. En

åtstramning av utgiftsökningen är då nödvändig för ATP-systemets fortbestånd. Därtill behövs ekonomisk tillväxt.

För oss ligger en begäran om återförvisning av propositionen nära till hands. Men i det dröjsmål detta skulle innebära ligger en ekonomisk fara som inte får underskattas. ATP:s framtid sätts på spel. Vi avstår mot denna bakgrund att yrka avslag på propositionen, vilket en återförvisning skulle nödvändiggöra.

Emellertid anser vi att ett bifall till propositionen måste förutsätta att vissa villkor uppfylls.

ATP-regeln att genomsnittet av de femton bästa inkomstären av de totalt 30 ATP-år som erfordras för oreducerad pension måste bibehållas. Detta är av stor betydelse för kvinnornas pensionstrygghet. Inte heller 30-årsregeln får ändras.

Övergångsreglerna för kvinnor som är i medelåldern och äldre måste vara betydligt generösare. Helst borde kvinnor som fyllt 45 år vid genomförandet av de nya reglerna helt undantas. Den nu föreslagna 60-årsgränsen är inte tillräcklig.

I den mån en ren 45-årsgräns skulle anses för dyrbar för ATP-systemet, bör under alla omständigheter ett avtrappningsförfarande ske för kvinnor som vid genomförandet av nya regler närmar sig 60-årsåldern så att dessa får rätt till en i förhållande till åldern stigande andel av en livsvarig efterlevandepension från ATP. Regeringen bör förelägga riksdagen förslag om sådana regler i sådan tid att dessa kan träda i kraft vid samma tidpunkt som reformen i övrigt.

Bl. a. med hänsyn till behovet av tid att bygga upp ett kompletterande försäkringsskydd är generösare övergångsregler nödvändiga för denna grupp kvinnor.

Vidare måste möjlighet finnas att på skattemässigt fördelaktiga villkor teckna privata pensions- och/eller efterlevandeförsäkringar. Försäkringar i avdragsrätten kan inte accepteras.

Slutligen är det angeläget att giftorätt i ATP införs. Denna fråga har dock pensionsutredningen lovat att utreda.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen bifaller propositionen med den ändringen att förslaget kompletteras med den uttryckliga förutsättningen att 15- och 30-årsreglerna inom ATP skall finnas kvar,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till kompletterande generösare övergångsregler för äldre kvinnor i enlighet med vad i motionen anförts,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheten att på skattemässigt fördelaktiga villkor teckna frivilliga tilläggsförsäkringar.

Stockholm den 29 april 1988

Göran Ericsson (m)